

Шановні колеги!

Відповідно до загальних рішень, прийнятих на IV з'їзді нейрохірургів України в м. Дніпропетровську, в цьому номері нашого журналу опубліковані клінічні протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями «Нейрохірургія» та «Дитяча нейрохірургія».

Необхідність стандартизації надання медичної допомоги визначається цілою низкою тенденцій, що існують в галузі охорони здоров'я на сьогоднішній день. По-перше, це неухильно зростаюча вартість медичної допомоги, що обумовлено вдосконаленням (і, відповідно, подорожчанням) медичних технологій, демографічними зрушеннями в бік постаріння населення та підвищення рівня вимог пацієнтів. По-друге, це велика кількість різномірної інформації стосовно сучасних медичних технологій і лікарських засобів, що ускладнює процес прийняття клінічних і управлінських рішень в умовах бурхливого розвитку доказової медицини. По-третє, це схильність лікарів до стереотипізації лікарської діяльності на підставі власного досвіду. Водночас, слід мати на увазі, що можливості держави задовольнити потреби населення у медичній допомозі обмежені і завжди відстають від реальних потреб у всіх без винятку країнах світу, хоча й різною мірою. Розробка і впровадження в медичну практику уніфікованих підходів, які дозволяють чітко орієнтуватися у лікарській діяльності відповідно до конкретних потреб в різних видах медичних послуг, мають сприяти більш раціональному витрачанням ресурсів.

Основними вимогами до розробки медичних стандартів є об'єктивне відображення оптимального шляху вирішення поставлених завдань, можливість їх практичного виконання та динамічність в організації лікувально-діагностичного процесу.

Сьогодні зусилля більшості вчених і практикуючих лікарів сконцентровані, перш за все, на розробці технологічних стандартів, до яких належать клінічні алгоритми, клінічні рекомендації та клінічні протоколи.

В сучасних умовах лікарю складно приймати адекватні клінічні рішення, оскільки йому доводиться вибирати зі значного числа наявних альтернатив, кількість таких з кожним днем збільшується. Спеціаліст потребує достовірної інформації, яка б дозволила йому вибирати найбільш ефективні методи діагностики і лікування та відповідні лікарські препарати в умовах дефіциту часу. Процес вибору ускладнений також і тим, що серед лікарів нерідко немає єдиної думки щодо ефективності різних методик. Включення тієї чи іншої технології в стандарт профілактики, діагностики і лікування фактично означає визнання доцільності її застосування і звільняє лікаря від трудомісткого пошуку доказів її ефективності та безпеки.

Основа стандартів медичної допомоги на сучасному етапі розвитку охорони здоров'я складають дані про науково доведену ефективність і безпечність медичних втручань, отримані в проведених за єдиною методикою клініко-епідеміологічних дослідженнях.

Одним з найбільш розповсюджених видів технологічних стандартів в медичній практиці є клінічні протоколи.

Клінічні протоколи — це встановлені уповноваженими органами медико-технологічні нормативні акти, розроблені на основі клінічних рекомендацій, в яких покроково відображено процес надання медичної допомоги (алгоритм), її обсяг та результати лікування (проміжні і кінцеві) при певному захворюванні *на певному етапі медичного обслуговування* з урахуванням усіх складових, які впливають на технологію лікування та обсяг медичних ресурсів (моделі клінічних випадків).

Модель клінічного випадку включає нозологічну форму за МКХ-10, характеристику за клінічно-статистичною класифікацією (ступінь тяжкості, активність, поширеність, ускладнений перебіг), умови/місце надання медичної допомоги (загальна практика, стаціонар, денний стаціонар тощо).

Протоколи адресовані не лише лікуючим лікарям, а й адміністраторам та організаторам охорони здоров'я. На їх основі встановлюються оптимальні вимоги до обсягу та якості медичної допомоги в рамках державних гарантій.

Застосування клінічних протоколів виходить далеко за межі впорядкування лікувально-діагностичного процесу. Вони є інструментом багатоцільового використання і можуть служити для вирішення наступних задач:

1. організація процесу лікування пацієнта, що передбачає визначення необхідних медичних заходів на відповідних рівнях та критеріїв для направлення хворих на інші рівні медичного обслуговування;

2. досягнення балансу якості й ефективності шляхом запобігання надмірних діагностичних та лікувальних втручань, визначення оптимальних витрат на аналізи та медикаменти, вивчення потенційної ефективності, якої можна досягти без втрати якості;

3. контроль за використанням ресурсів (аналіз своєчасності початку повноцінного лікування, можливість зміни місця надання медичної допомоги тощо);

4. забезпечення стратегічного планування в медичній практиці.

Впровадження в лікувальну практику науково обґрунтованих клінічних рекомендацій і протоколів має сприяти поступовому витісненню малоефективних і небезпечних втручань та більш активному впровадженню нових медичних технологій, доцільність використання яких доведено, раціональному розподілу ресурсів і зниженню витрат на охорону здоров'я при одночасному підвищенні якості медичної допомоги.

На виконання доручення Прем'єр-міністра України від 12.03.2003 №14494 та доручення Президента України від 06.03.2003 №1–1/252 щодо прискорення розробки протоколів лікування, Указу Президента України від 06.12.2005 №1694/2005, рішення апаратної наради МОЗ України від 09.09.2005 р. «Про стан нейрохірургічної допомоги в Україні» та відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.06.2007 р. №815 «Про затвердження Національного плану розвитку системи охорони здоров'я на період до 2010 року» провідними нейрохірургами України розроблені клінічні протоколи надання медичної допомоги хворим за спеціальностями «Нейрохірургія» та «Дитяча нейрохірургія».

Надруковані у цьому виданні клінічні протоколи розроблені на основі узагальнення клінічних рекомендацій і клінічних протоколів, які застосовуються у кращих нейрохірургічних клініках світу, з урахуванням досвіду Всесвітньої та Європейської асоціацій нейрохірургів та досягнень вітчизняної науки.

Представлені клінічні протоколи широко обговорювалися нейрохірургічною спільнотою, були схвалені пленумами Української асоціації нейрохірургів, спільними засіданнями вченої ради Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова АМН України» та проблемної комісії за спеціальністю «Нейрохірургія» та затверджені відповідними наказами МОЗ України.

Враховуючи, що нейрохірургія продовжує розвиватися дуже швидкими темпами, представлені протоколи підлягають регулярному (не рідше 1 разу на 3 роки) перегляду.

Закликаємо усіх, хто задіяний у процесі надання медичної допомоги хворим з нейрохірургічною патологією, сприяти якнайшвидшому впровадженню клінічних протоколів за спеціальностями «Нейрохірургія» та «Дитяча нейрохірургія» у повсякденну діяльність закладів охорони здоров'я України. Просимо надсилати зауваження, питання та пропозиції щодо удосконалення клінічних рекомендацій до редакції «Українського нейрохірургічного журналу», вони будуть враховані у подальшій роботі.

Головний редактор «Українського нейрохірургічного журналу»,
академік АМН України Ю.П. Зозуля